

MALEREN FRA MUMILAND

Af Camilla Alfthan

Den finske kunstner Tove Jansson er kendt for sine ikoniske mumitrolde. De færreste ved, at hendes livslange ambition var at blive kendt som maler. En ny udstilling i Kunstforeningen Gl. Strand viser, hvor bredt et spektrum hun bevægede sig i.

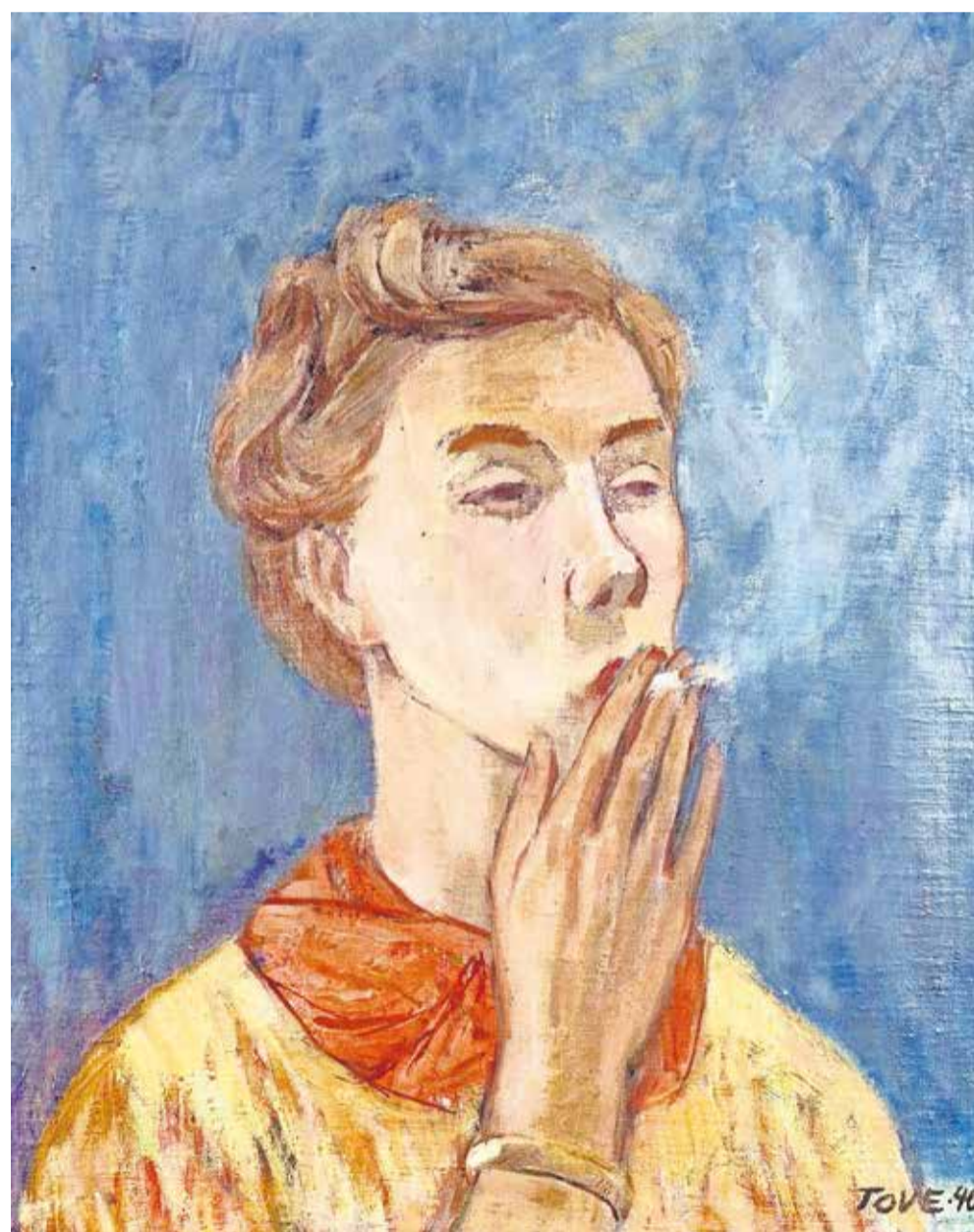
Det er i hjertet af Helsingfors, at man finder udstillingsaktuelle Tove Janssons atriumlignende atelier med udsigt til den finske bugt. Kunstneren, der døde i 2001, var født ind i en sammentømret og bohemeagtig kunstnerfamilie. Hendes far var billedhuggeren Viktor Jansson. Moderen, illustratoren Signe Hammarsten, stod model til de skulpturer, der står som graciøse silhuetter mod atelierets store vinduer.

Den ældste i børne flokken var Tove, der kom til verden tre år før Finlands selvstændighed i 1917. Allerede som 14-årig fik hun sine illustrationer og vers publiceret i svensk-sprogede tidskrifter, og året efter producerede hun sine første karikaturer til satirebladet Garm, hvor hendes mor også slog sine folder. Som 16-årig drog hun till Stockholm for at studere kunst, mens hun boede hos sin morbror, Einar, som en dag fortalte om nogle spøgelsesagtige mumitrolde, der ville afsløre hende, hvis hun ikke holdt sig fra familiens forråds-kammer. Ideen om mumitroldene var født, og det var også onklens sommerhus på Blidö i Stockholms skærgård, der senere blev inspiration til fortællingernes ikoniske Mumidale.

»Når hun stadig er aktuel, er det, fordi hun har ramt noget tidløst, som folk stadig identificerer sig med,« siger Tove Janssons niece, Sophia Jansson, der i dag varetager familiens kunstneriske arv.

På Tove Jansson-udstillingen »Kunst, kærlighed og mumitrolde«, der åbner i dag i Kunstforeningen Gl. Strand i København, kan man se Tove Janssons tidlige arbejder, ikke mindst et udvalg fra hendes mange hundrede illustrationer til satiriske magasin Garm, der gjorde hende kendt som Finlands bedste karikaturtegner. Side om side med tegninger af Stalin og Hitler begyndte en lille, vred figur med stor næse at tage form. Snork, hed den forløber til mumitroldene, der kommenterede verdens gang med komiske gestikulationer og poseringer. Tove Jansson skrev samtidig på sin første mumitroldebog, der var en virkelighedsflugt fra rædslerne i en krig, hvor Finland mistede over 200.000 soldater.

En af dem, var Hjalmar Hage-lstam, der havde ejet det spartanske atelier, hvor Tove Jansson flyttede ind med sine ejendele. Som kunstner var Tove Jansson både pacifist og feminist. Begge hendes brødre havde kæmpet i krigen, og de havde mistet mange venner. Hun ønskede derfor ikke at sætte børn i verden, så de kunne

Tove Jansson: Selvportræt med cigaret, 1940.

risikere at blive kanonfoder. Hun ville heller ikke at gifte sig og ofre karrieren for en mand. I stedet skabte hun fortællinger, der først og fremmest var henvendt til børn og barnlige sjæle. I mumiverdensens filosofiske univers udtrykte hun sit eget livssyn, og hendes mor var hendes bedste ven og værste kritiker. Ligesom hun arbejdede Tove Jansson med en hæsbæsende intensitet.

»Tove voksede op med, at man skulle kæmpe for at overleve i kunsten. Hun illustrerede alt fra bogomslag og karamelforpackninger til tekstiler og tapet, ofte til symbolske beløb, da hun aldrig ville takke nej til opgaverne.

Hun levede samtidigt på kanten af samfundet - kompromiløst og efter sin egen overbevisning, og hun forlovede sig i begge køn, selv om homoseksualitet var strafbart indtil 1971. Som ung hoppede hun fra kunststudierne på Ateneum og begyndte at tage privatlektioner hos Sam Vanni, som hun havde en kort affære med. Da han giftede sig, blev hans hustru en god veninde, «fortæller Sophia Jansson om kunstlæreren, hvis selvportræt hænger i atelierets soveværelse, side om side med et væld af andre billeder og fotografier. Tove Janssons livslange partner blev Tuulikki Pie-

Tove Jansson i sit atelier, 1949. Fotograferet af broderen Per Olov Jansson.

tilå, der var professor i grafisk kunst og inspirerede til Too-ticki i mumifortællingerne. Parrets foretrukne opholdssted var skærgårdsøen Klovharun i Den Finske Bugt, hvor de tilbragte mere end 25 somre.

Med Mumitroldene blev Tove Jansson mindre politisk i sit kunstneriske udtryk. Da striben blev lanceret i den britiske avis The London Evening Standard i 1954 fik hun strenge direktiver om, hvad den ikke måtte indeholde. Sex og satire var bandlyst, ligesom hun ikke måtte kritisere regeringer.

»Hun havde meninger om tingene, som kom frem på andre måder. Hun var aktiv i UNICEF og Amnesty International, og hun støttede Salman Rushdie da han blev truet på livet efter at have publiceret de Sataniske Vers«, fortæller Sophia Jansson, hvis far til sidst overtog de daglige striber, så Tove kunne hellige sig andre projekter.

»Mumisuccesen betød, at hun ikke længere behøvede at slide sig halvt ihjel for at overleve. Hun var meget ambitiøs, og med alderen blev hun mere og mere perfektionistisk og kunne sidde i evigheder og arbejde med sit sprog. Samtidigt blev hun dus med det faktum, at hun udtrykte sig i mange forskellige genrer. Livet bestemte den bane for hende.«

I udstillingen på Gl. Strand er Tove Janssons viser selvportrætterne hendes udvikling fra en selvbevidst ung kvinde med rævestola og cigare, til en tankefuld, aldrende kvinde i dét,

Tv: Tove Jansson, portræt fra 1940'erne. Foto: Per Olov Jansson. Th: Selvportræt 1942.

der måske er udstillingens bedste billede.

»Men hendes sidste portræt er også et paradoks. Hun syntes ikke selv, at hun var på samme kunstneriske højde som i årene før 1975, og hun var aldrig tilfreds. Hun ville hele tiden blive bedre - om det var ordvalget i hendes prosa, eller kunsten, så skulle det altid forbedres og finslibes,« fortæller Sophia Jansson, hvis personlige favorit er »Sommerbogen« fra 1972,

der handler om en ung pige og hendes farmor, der tilbringer en sommer på en skærgårdsø. En stringent og usentimental bog, som Sophia Jansson selv var inspirationskilde, ligesom farmoderen, og som udkom da hun var 10 år gammel og var alene med sin far efter sin mors tidlige død.

Idag er Sophia Janssons fremmeste opgave er at beskytte fasterens kunstneriske integritet

for eftertiden. Mumibrandet inkluderer en forlystelsespark i den lille badeby, Nådendal, som tusindevis af familier valfarter til i sommermånederne. Der findes animerede mumifilm, og i designhuset Arabia hører Mumiserien til den mest solgte service, hvilket altså betyder at Tove Janssons poetiske streger også dukker op i livstilsbladene.

»«Der findes så mange historier om Tove. Nogle fortalte hun selv, da hun stillede op til tusindevis af interviews og til sidst havde fundet på færdige svar til journalisterne. Hun var en historiefortæller, som fortalte sit eget liv gennem anekdoter. Hun havde en herlig humor og blev flere gange om dagen bedt om at lave en tegning eller fortælle en historie. Hun forærede så mange værker væk, at hun i dag findes i mange private hjem, hvor folk har kvitteret med at udlåne materiale til udstillingen,« fortæller Sophia Jansson.

»Der er nu tre generationer, der er vokset op med Mumifamilien. De fleste tænker på Tove Jansson som børnebogsforfatter - men hendes livslange ambition var at blive kendt som maler.«

kultur@berlingske.dk

»Tove Jansson: Kunst, kærlighed & mumitrolde« vises i Kunstforeningen Gl. Strand fra 10. juni til 3. september. Tirsdag til søndag 11 - 17.

TIVOLI

ALVIN AILEY® AMERICAN DANCE THEATER

Robert Battle, Artistic Director

Masazumi Chaya, Associate Artistic Director

6.-10. SEPTEMBER 2017
TIVOLIS KONCERTSAL
KØB BILLET PÅ TIVOLI.DK/AILEY